

فهرست مطالب:

صفحه	عنوان
۵	چکیده
۷	فصل اول : کلیات
۸	۱-۱- مقدمه
۱۰	۱-۲- بیان موضوع
۱۳	۱-۳- پرسش های تحقیق
۱۴	۱-۴- اهداف تحقیق
۱۵	۱-۵- سازمان های استفاده کننده
۱۵	۱-۶- روش گرد آوری اطلاعات
۱۸	فصل دوم : مبانی نظری و مروری بر سابقه تحقیق
۱۹	۲-۱- مقدمه
۲۰	۲-۲- بیان علمی مفهوم مزیت نسبی
۲۴	۲-۳- بیان نظریات مربوط به مزیت نسبی
۲۴	الف) نظریه ریکاردو
۲۵	ب) نظریه هابر لر
۲۶	ج) نظریه هکشر و اوهلین
۲۷	د) نظریه لئونتیف
۲۸	۲-۴- اهمیت و جایگاه تجارت
۳۰	۲-۵- اثر تجارت بر رشد و توسعه اقتصادی
۳۴	۲-۶- مروری بر سابقه تحقیق

۳۴	الف) داخل کشور
۳۸	ب) خارج از کشور
۴۱	فصل سوم : متدولوژی تحقیق
۴۲	۱- ۳- مقدمه
۴۳	۲- ۳- روش محاسبه قیمت‌های نهاده‌ها
۴۶	۳- ۳- ماتریس تحلیل سیاستی
۴۸	۴- ۳- شاخص‌های مورد استفاده
۴۸	۱- ۴- ۳- هزینه منابع داخلی
۴۸	۲- ۴- ۳- سود آوری خالص اجتماعی
۴۹	۳- ۴- ۳- ضریب حمایت مؤثر
۴۹	۴- ۴- ۳- شاخص نسبت هزینه به منفعت اجتماعی
۴۹	۵- ۴- ۳- ضریب حمایت اسمی از محصول
۴۹	۶- ۴- ۳- ضریب حمایت اسمی از نهاده
۵۱	۵- ۳- قیمت سایه ای نرخ ارز
۵۴	فصل چهارم : تجزیه و تحلیل داده ها
۵۵	۱- ۴- بررسی مزیت نسبی ذرت دانه ای
۵۵	۱- ۱- ۴- مقدمه
۵۶	۲- ۱- ۴- مقایسه شاخص های مزیت نسبی در مورد ذرت دانه ای
۵۶	الف) محاسبه هزینه ها به قیمت بازاری
۵۶	-نهاده های تجارت پذیر

۵۷	-نهاده های داخلی
۵۸	ب) محاسبه هزینه ها به قیمت سایه ای
۵۸	-نهاده های تجارت پذیر
۵۹	-نهاده های داخلی
۶۱	۳-۱-۴- سود آوری به قیمت بازاری
۶۱	۴-۱-۴- سود آوری به قیمت سایه ای
۶۳	۵-۱-۴- تعیین شاخص ها
۶۴	۶-۱-۴- بحث و نتایج بدست آمده در مورد ذرت دانه ای
۶۵	۲-۴- بررسی مزیت نسبی برنج
۶۵	۱-۲-۴- مقدمه
۶۷	۲-۲-۴- محاسبه و مقایسه شاخص های مزیت نسبی در مورد برنج
۶۷	الف) محاسبه هزینه ها به قیمت بازاری
۶۷	- هزینه نهاده های تجارت پذیر
۶۸	- هزینه نهاده های داخلی
۶۸	ب) محاسبه هزینه ها به قیمت های سایه ای
۶۸	- هزینه نهاده های تجارت پذیر
۶۹	- هزینه نهاده های داخلی
۶۹	۳-۲-۴- سود آوری به قیمت بازاری
۶۹	۴-۲-۴- سود آوری به قیمت سایه ای
۷۰	۵-۲-۴- تعیین شاخص ها
۷۱	۶-۲-۴- بحث و نتایج بدست آمده در مورد برنج

۷۲	۳-۴- بررسی مزیت نسبی در مورد انار
۷۲	۱-۳-۴- مقدمه
۷۳	۲-۳-۴- محاسبه و مقایسه شاخص های مزیت نسبی در مورد انار
۷۳	الف) محاسبه هزینه ها به قیمت بازاری
۷۳	- هزینه نهاده های تجارت پذیر
۷۴	- هزینه نهاده های داخلی
۷۶	ب) محاسبه هزینه ها به قیمت سایه ای
۷۶	- هزینه نهاده های تجارت پذیر
۷۷	- هزینه نهاده های داخلی
۷۷	۳-۳-۴- سود آوری به قیمت بازاری
۷۸	۴-۳-۴- سود آوری به قیمت سایه ای
۷۹	۵-۳-۴- تعیین شاخص ها
۸۰	۶-۳-۴- بحث و نتایج بدست آمده در مورد انار
۸۱	فصل پنجم: نتیجه گیری و پیشنهادات
۸۲	۱- ۵- نتیجه گیری و پیشنهادات در مورد ذرت دانه ای
۸۴	۱-۱-۵- پیشنهادات
۸۵	۲-۵- نتیجه گیری و پیشنهادات در مورد برنج
۸۶	۱-۲-۵- پیشنهادات
۸۸	۳- ۵- نتیجه گیری و پیشنهادات در مورد انار
۹۰	۱-۳-۵- پیشنهادات
۹۱	۴-۵- رتبه بندی محصولات مورد مطالعه
۹۲	منابع مورد استفاده
۹۵	ضمیمه یک
۹۷	ضمیمه دو
۹۸	ضمیمه سه

چکیده:

امروزه موضوع تجارت جهانی و رقابت اقتصادی دولت‌ها را به فکر تولید بر اساس مزیت نسبی^۱ واداشته است که هر دو استراتژی جایگزینی واردات و توسعه صادرات را در بر می‌گیرد. عدم توجه به مزیت‌های نسبی در امر تولید، موجب افزایش هزینه‌ها و غیر اقتصادی شدن آن می‌گردد.

البته دولت‌ها با توجه به بافت‌های سیاسی و اجتماعی ملت‌های خود، اقدام به مداخلاتی در امر تولید نموده و خط‌مشی ویژه‌ای را بر اساس اهداف تعیین شده برمی‌گزینند و اختلالاتی در اقتصاد ایجاد می‌کنند که از آنها تحت عنوان مداخلات اقتصادی و سیاست‌های کشاورزی نام برده می‌شود که از جمله مهمترین آنها می‌توان به یارانه‌ها، مالیات‌ها و پرداخت‌های جبرانی اشاره کرد.

در تعیین مزیت‌های نسبی از قیمت‌های سایه‌ای^۲، اقتصادی و اجتماعی در قالب شاخص‌هایی استفاده می‌شود. در این پژوهش نیز هزینه‌های نهاده‌های تجارت پذیر و غیر قابل مبادله (داخلی) با قیمت‌های داخلی و جهانی مقایسه و مزیت نسبی سه محصول ذرت دانه‌ای، برنج و انار در استان لرستان مشخص گردیده است.

اطلاعات مربوط به نهاده‌های تجارت پذیر از سایت وزارت جهاد کشاورزی، سازمان جهاد کشاورزی لرستان، سازمان تجارت و اطلاعات مربوط به نهاده‌های داخلی مانند آب از سازمان آب منطقه‌ای لرستان، هزینه‌های حمل و نقل از سازمان حمل و نقل و پایانه‌ها و اطلاعات مربوط به قیمت‌های سایه‌ای نیز از سایت فائو، گمرک و برخی سایت‌های بازرگانی و اطلاعات ارز از سایت بانک مرکزی و اطلاعات مربوط به عملکرد و تولید نیز از سازمان تعاون روستایی و نیز مراجعه حضوری به کشاورزان اخذ گردیده است. همچنین میانگین نرخ تعرفه‌های واردات و صادرات نیز از وزارت بازرگانی گرفته شده است.

¹ - Comparative advantage

² - shadow price

پس از محاسبه شاخص ها مشخص گردید که دو محصول ذرت دانه ای و انار دارای مزیت نسبی بوده ولی برنج فاقد مزیت نسبی می باشد .

شرایط آب و هوایی و خاک شناسی مساعد، توجه جدی کشاورزان و اعمال مدیریت متمرکز ، فراوانی برخی نهاده های داخلی و دسترسی به بازار های مصرف از جمله دلایل وجود مزیت نسبی ذرات دانه ای و انار و نیز حجم بالای یارانه به نهاده و محصول ، هزینه بالای نهاده های داخلی و کاربردن ، از جمله عوامل عدم وجود مزیت نسبی برنج در منطقه می باشند.

فصل اول: کلیات

۱-۱- مقدمه:

در حال حاضر با پیشرفت علم و گسترش دانش بشری، تولید نیز باید اقتصادی بوده و همواره کاهش هزینه ها و افزایش سودآوری بایستی مد نظر تولید کنندگان و برنامه ریزان باشد.

متأسفانه در گذشته به دلیل عدم انجام پژوهش های هدفمند در این رابطه تولید بر اساس مزیت نسبی نبوده و امکانات سخت افزاری و نرم افزاری فراوانی به هدر رفته است که نتیجه آن نابودی و اضمحلال منابع طبیعی تجدید شونده و پایین بودن بهره و صرفه اقتصادی بوده است.

بنابراین هر گونه تحقیق و بررسی بر روی جنبه های اقتصادی تولید محصولات کشاورزی بویژه در ارتباط با تعیین و رتبه بندی مزیت نسبی می تواند به اقتصادی بودن امر تولید کمک شایان توجهی نموده و افق های برنامه ریزی را شفاف تر و راندمان تولید را بالا تر از وضعیت موجود قرار دهد.

استان لرستان به عنوان یکی از قطبهای اقتصادی و کشاورزی کشور دارای ۸۳۰ هزار هکتار زمین زراعی و در مجموع ۲۹۰۰۰۰۰ هکتار مساحت است. این استان به لحاظ بارندگی بعد از استان های پر باران شمال کشور، مقام سوم را دارا می باشد^۱ و خاک های آن به لحاظ زراعی در کلاس های اول و دوم و به لحاظ پدو ژنیک در دو گروه انتی^۲ سول و اینسپتی سول^۳ قرار می گیرند^۴

حجم آبهای سطحی استان را در حدود ۱۳/۵ میلیارد متر مکعب تخمین می زنند که از این میزان بیش از ۱۱/۵ میلیارد متر مکعب از استان خارج شده و رودخانه

^۱ ۴۵۰-۴۷۰ میلیمتر بارندگی بر اساس آمار بلند مدت هواشناسی

^۲ Entisol

^۳ Inceptisol

^۴ گزارش پژوهشی مرکز تحقیقات کشاورزی لرستان ۱۳۷۶

کرخه را تشکیل می دهد که پس از عبور از قسمتی از استان خوزستان وارد کشور عراق می گردد^۱

در این استان سالیانه بیش از ۲ میلیون تن محصولات کشاورزی تولید می گردد^۲

تنوع آب و هوای ، وضعیت خاک شناسی متفاوت،مجموعه های گیاهی و جانوری غنی و نیز وجود مسائل اقتصادی سبب گردیده است تا محصولات متنوعی در استان تولید گردند. لازم به ذکر است که استان لرستان در مورد برخی محصولات به لحاظ میزان تولید در کشور حرف اول را می زند مانند حبوبات که تولید این دسته از محصولات در استان سالیانه بیش از ۲۰۰ هزار تن است از این نظر استان در کشور حائز مقام اول است^۳

^۱ سازمان آب منطقه ای لرستان

^۲ آمار نامه سازمان جهاد کشاورزی لرستان سال ۸۷

^۳ سازمان جهاد کشاورزی لرستان

۲-۱- بیان موضوع:

استان لرستان به عنوان یکی از استانهای کشاورزی کشور که سهم اشتغال کشاورزی در آن بیش از ۴۰ درصد است سالیانه بیش از ۲ میلیون تن محصول را تولید و عرضه می‌نماید و اقتصاد کشاورزی بخش عمده معیشت مردم را تشکیل داده و مهمترین فاکتور تأثیرگذار بر رونق زندگی مردم است. در سالیان اخیر که توجه اساسی دولت به امر کشاورزی معطوف گشته است اکثر محصولات کشاورزی از حمایت‌های دولت برخوردار بوده و از انواع یارانه‌های نهاده و یا محصول استفاده نموده اند. همین امر یعنی برخورداری از سیاست‌های حمایتی دولت موجب گردیده است تا سودآوری ایجاد شده بازاری باشد و این در حالی است که تاکنون تحقیق جامعی صورت نگرفته است که آیا محصولات یاد شده دارای مزیت نسبی نیز می‌باشند یا خیر

اصولا دولت‌ها بنا به ملاحظات سیاسی، اجتماعی، استراتژیک و یا هر هدف تعریف شده دیگر، مداخلاتی در امور اقتصادی انجام می‌دهند که از آنها تحت عنوان سیاست‌های اقتصادی نام برده می‌شود. بدیهی است که این مداخلات در بخش کشاورزی، سیاست‌های کشاورزی نامیده می‌شود. البته لازم به توضیح است که عدم مداخله نیز بخشی از سیاست در نظر گرفته می‌شود.

این سیاست‌ها عمدتاً شامل دو بخش حمایت و عدم حمایت می‌شوند که عمده سیاست‌های حمایتی را یارانه‌های مستقیم و غیر مستقیم، پرداخت‌های جبرانی، قیمت‌های تضمینی و نیز عمده سیاست‌های عدم حمایتی را مالیات‌های مستقیم و غیر مستقیم تشکیل می‌دهند.

پس از اعمال سیاست، محصولات کشاورزی در یک منطقه به سه دسته عمده تقسیم می‌شوند که در استان لرستان می‌توان این تقسیم بندی را به شرح زیر بر شمرد:

۱) در مورد دسته ای از محصولات که از یارانه‌ها استفاده نموده اند، ملاحظات فنی، مدیریتی، اقلیمی و اکولوژیکی نشان می‌دهند که این محصولات در منطقه

دارای مزیت و برتری هستند و اختصاص یارانه به آنها، در جهت منافع تولید کنندگان و در کل بر آینده مداخلات دولت در راستای تامین منفعت اجتماعی و منافع عموم مردم بوده است. نمونه بارز این محصولات در استان لرستان، ذرت دانه ای است که در اقتصاد مردم منطقه نقش مهمی را ایفا می نماید و حمایت های مذکور می تواند به رشد و شکوفایی هر چه بیشتر این محصول بینجامد.

۲): دسته ای دیگر از محصولات که از یارانه ها استفاده نموده اند، بنا به ملاحظات فوق و بر اساس نظرات کارشناسان امور زراعی و فنی، با شرایط اقلیمی و اکولوژیک منطقه سازگار نبوده و فاقد مزیت و برتری هستند. این کارشناسان معتقدند که کشت این محصولات، گرچه در ظاهر به دلیل حمایت های یارانه ای، دارای سود آوری می باشد ولی در اصل، فاقد منفعت اجتماعی بوده و در دراز مدت حاصلی جز هدر رفت منافع ذیقیمت و با ارزش داخلی را به دنبال نخواهد داشت. نمونه مشخص این محصولات در استان لرستان، برنج است که اخیرا بدلیل بهره مندی از یارانه ها، در کانون توجهات کشاورزی در دشت سیلاخور قرار گرفته و جای محصولات بومی منطقه مانند دانه های روغنی، گیاهان علوفه ای و ذرت سیلویی را گرفته است.

۳): گروهی دیگر از محصولات هستند که در استان مورد حمایت جدی سیاستها قرار نگرفته و از یارانه ها برخوردار نگردیده اند ولی ملاحظات اکولوژیکی، اقلیمی و فنی، آنها را در استان دارای مزیت و برتری دانسته و کشت آنها را در بردارنده منفعت اجتماعی و عمومی ارزیابی می کند. نماینده این گروه از محصولات انار است که در زندگی مردم نقش مهمی داشته و اقتصاد منطقه مورد نظر (زیر تنگ سیاب) بر اساس آن استوار می باشد.

حال با عنایت به موارد مطرح شده در دسته بندی محصولات استان در مقابل سیاستهای کشاورزی دولت، از هر دسته یک محصول انتخاب گردیده تا با برآوردهای اقتصادی و بر اساس شاخص های عملی، مزیت نسبی این سه محصول مشخص گردد و توصیه های لازم در راستای کاربرد یارانه ها و سیاست های حمایتی بر طبق اصول و یافته های علمی صورت گیرد

بدیهی است با توجه اساسی به نقش مزیت نسبی در استراتژیهای جایگزینی واردات و توسعه صادرات، بدون شک تولید براساس مزیت‌های نسبی در این استان می‌تواند گامی مثبت در راستای تحقق استراتژیهای یاد شده باشد.

لازم به ذکر است که در گذشته، بیشتر تحقیقات کشاورزی استان تحت-الشعاع زیربخش‌های زراعت و باغبانی قرار گرفته و خیلی به ندرت جنبه‌های اقتصادی محصولات کشاورزی مورد بررسی و پژوهش قرار گرفته است. لذا این پژوهش به دنبال حل این موضوع و بررسی و تعیین مزیت نسبی سه محصول ذرت دانه‌ای، برنج، انار که هر کدام نماینده و تیپیک دسته‌ای از تقسیم بندی یاد شده هستند، می‌باشد

۳-۱ - پرسشهای تحقیق:

آن چیزی که به عنوان فرضیه اولیه در نظر گرفته می‌شود این است که استان لرستان در مورد این سه محصول دارای مزیت نسبی می‌باشد و کشت آنها در استان مبتنی بر اصول اقتصادی است و سیاستهای حمایتی دولت در مورد آنها نیز به نفع این محصولات و براساس سودآوری است در مقابل این تحقیق می‌خواهد به بررسی اقتصادی فرضیه فوق پرداخته و صحت یا عدم آن را مشخص نماید.

بدین ترتیب در این تحقیق سعی شده است تا به سوالات زیر پاسخ داده شود.

- ۱- آیا استان لرستان در تولید محصولات ذرت دانه‌ای، برنج و انار مزیت نسبی دارد یا خیر؟
- ۲- آیا مداخلات دولت در زمینه حمایت از این محصولات به نفع تولیدکنندگان آنها بوده است یا خیر؟

۴-۱- اهداف تحقیق:

اهداف پژوهش مورد نظر عمدتاً در موارد زیر خلاصه می شوند :

- ۱- رتبه بندی مزیت اقتصادی محصولات مورد نظر
- ۲- شفاف نمودن سیاست های کشاورزی در استان
- ۳- توصیه های علمی برای تخصیص یارانه ها بر اساس مزیت نسبی
- ۴- توصیه برای مکان یابی محصولات کشاورزی بر اساس شاخص های علمی
- ۵- توصیه برای جذب امکانات بالاسری دولت متناسب با مزیت نسبی محصولات

۶- همچنین نتایج حاصل از این تحقیق می تواند در راستای دستیابی به اهداف زیر مؤثر باشد

- کاهش هزینه های تولید، افزایش سودآوری تولید کنندگان و کمک به رونق اقتصادی استان و کشور
- تخصیص بهینه نهاده ها بر اساس استعداد و توانایی منطقه
- تغییر الگوی تولید محصولات کشاورزی
- توصیه برای تغییر الگوی مصرف به دلیل کاهش حاشیه مکانی و زمانی بازار

رسانی

- گسترش صنایع تبدیلی بر اساس مزیت نسبی
- کمک برای دستیابی به استراتژی های جایگزینی واردات و توسعه صادرات
- توصیه برای تغییر الگوی تغذیه مردم ، اگر الگوی تغذیه مردم عوض شود اولین گام در بهره وری برداشته شده است . طبق بررسی های به عمل آمده مصرف خاک و آب و منابع داخلی باید متناسب با مقدار مواد غذایی بدست آمده باشد^۱.
- فراهم نمودن زمینه کمک به افزایش اشتغال مولد

^۱ شاهنوشی و دهقانیان ۱۳۸۴

۵-۱- سازمان های استفاده کننده :

- ۱- سازمان جهاد کشاورزی استان لرستان
- ۲- مدیریت های جهاد کشاورزی کوهدشت، دورود و بروجرد
- ۳- کلیه اشخاص حقیقی یا حقوقی که به نحوی از انحاء با کشاورزی سروکار دارند
- ۴- دستگاه اقتصادی کشور به خاطر تولید محصولات با مزیت نسبی و افزایش ارزش افزوده

۶-۱- روش گردآوری اطلاعات:

همانگونه که گفته شد برای کسب اطلاعات به روش زیر عمل شده است :

الف) قیمت های بازاری

- ۱- قیمت نهاده های تجارت پذیر کاشت ، داشت و برداشت از سازمان جهاد کشاورزی بدست آمده است .
- ۲- قیمت سایر نهاده های تجارت پذیر از سازمان بازرگانی لرستان و سازمان تعاون روستایی بدست آمده است . در مورد هزینه های مربوط به ماشین آلات ۳۶ درصد از آنها داخلی و ۶۴ درصد تجارت پذیر در نظر گرفته شده است^۱ بنابراین اطلاعات مربوط به هزینه ماشین آلات از بنگاه توسعه ماشین های کشاورزی استان و نیز معاونت اقتصادی سازمان جهاد کشاورزی کسب و نسبتهای تجارت پذیر و داخلی آن نیز محاسبه گردیده است . قسمتی از اطلاعات مربوط به هزینه ماشین آلات نیز از مراجعات حضوری به کشاورزان کسب گردیده است .
- ۳- قیمت بازاری آب از سازمان آب منطقه ای لرستان، هزینه اجاره زمین بر اساس عرف معمول منطقه و هزینه بازاری نیروی کار نیز با مراجعه به میادین کار در

^۱- عزیزی و یزدانی ۱۳۸۳؛ نجفی و میرزایی ۱۳۸۲

شهرها و بعضاً کارگر تخصصی کشاورزی بر اساس عرف محل در نظر گرفته شده و محاسبه گردیده است.

ب) قیمت های سایه ای

در مورد قیمت های سایه ای محصولات و نهاده های مختلف نیز به طریق زیر عمل شده است .

۱- قیمت سایه ای محصولات مورد نظر مانند انار ، ذرت دانه ای و برنج از قیمت CIF^۱ (سیف) آنها استفاده شده و اطلاعات لازم نیز از سایت های FAO^۲ (سازمان خوارو بار جهانی) ، سیمیت^۳ (موسسه تحقیقات بین المللی گندم و برنج)، بانک جهانی و برخی پایگاه های اینترنتی که اسامی آنها در منبع ذکر شده است ، بدست آمده است. لازم به ذکر است که برای محاسبه قیمت سیف، هزینه های بیمه و ترابری به قیمت های جهانی اضافه گردیده است . این هزینه از سازمان حمل و نقل و پایانه ها کسب شده است .

۲- قیمت جهانی و سایه ای نهاده های تجارت پذیر نیز از آمار نامه های سازمان گمرک و بنادر ، شرکت خدمات حمایتی کشاورزی و بانک جهانی و نیز وزارت بازرگانی استفاده گردیده است.

۳- قیمت سایه ای نهاده های داخلی نیز به شرح زیر به دست آمده است .
در مورد قیمت سایه ای اجاره زمین باید گفت با عنایت به اینکه در سال های اخیر در کشور ما به نهاده های دیگر مانند آب ، کود شیمیایی ، سموم دفع آفات و غیره یارانه پرداخت شده است . منطقی است که فرض کنیم اجاره زمین به عنوان یک عامل کمیاب بالاتر رفته و در حال حاضر بیش از مقدار معمول و متعارف آن می باشد . بنابراین اجاره متوسط زمین در لرستان با اعمال ضریب ۸۵ درصد به عنوان قیمت سایه ای در نظر گرفته شده است . لازم به توضیح است که همین

^۱ - Cost Insurance freight

^۲ - Food and agriculture organization

^۳ - CIMMYT.

روش را گنزالس و همکاران در سال ۱۹۹۳ برای تعیین قیمت سایه ای زمین در اندونزی به کار گرفته اند .

در مورد آب نیز با توجه به اینکه در چند سال اخیر به خاطر تشویق و انگیزش کشاورزان در مورد افزایش تولید مربوط به طرح های بهزراعی و دستیابی به خود کفایی ، به امر قیمت بازاری آب توجه زیادی شده و یارانه قابل توجهی به آن تعلق گرفته است . لذا برای تعیین قیمت سایه ای آن و بدون اعمال سیاست های دولت ، لازم است هزینه استحصال هر متر مکعب آب به عنوان قیمت سایه ای در نظر گرفته شود و هزینه های مورد نظر حساب گردد. در اینجا قیمت بالاترین تعرفه به عنوان قیمت سایه ای منظور شده است.

در مورد قیمت سایه ای نیروی کار نیز شایان ذکر است که به دلیل عدم پرداخت یارانه به نیروی کار و با توجه به اینکه نیروی کار در فعالیت های زراعی باید تخصص و مهارت خاص داشته باشد و بازار آن نیز رقابتی است. لذا قیمت سایه ای آن نیز به عنوان میانگین قیمت بازاری (به منظور جلوگیری از انواع خطاهای آماری) آن در نظر گرفته شده است.

فصل دوم :
مبانی نظری و مروری بر سابقه
تحقیق

۱-۲- مقدمه :

در دنیای امروزی موضوع تجارت جهانی و مبادلات بین کشور های مختلف فصلی در خور توجه می باشد و کشور ها سعی می کنند روابط اقتصادی خود را بر اساس حداکثر سود آوری برقرارنموده و هر کشوری تلاش می کند تراز مبادلات خارجی خود را مثبت نماید برای نیل به این هدف تولید باید مبتنی بر اصول علمی و اقتصادی باشد یکی از این اصول اساسی ، اصل مزیت نسبی است که ابتدا توسط ریکاردو (۱۷۷۲- ۱۸۲۸) عنوان گردید و سپس به وسیله اقتصاد دانانی همچون هکشر (۱۸۷۹-۱۹۵۲) و اوهلین (۱۸۹۹-۱۹۷۹) ، لئونتیف و دیگران پیگیری و تکامل یافت .

مزیت نسبی به معنای توانایی یک کشور در تولید ارزانتر یک محصول یا یک خدمات خاص می باشد . بر اساس اعتقاد ریکاردو کشوری که در تولید یک یا چند کالا مزیت نسبی دارد باید آن کالا یا کالاها را صادر و سایر کالاها را وارد نماید . از طرف دیگر در ارتباط با مزیت نسبی تولید محصولات بحث پویایی و عدم ثبات نیز مطرح است . لذا کشور ها برای حفظ مزیت نسبی محصولات تولیدی خود باید در جهت پیشرفت تکنولوژی و ارتقاء کارایی و بهره وری در تولید گام بردارند تا مزیت نسبی خود را از دست ندهند^۱ در این بخش از تحقیق پس از بیان مفهوم مزیت نسبی ، نظریات علمی اقتصاد دانان مطرح و سپس اهمیت و جایگاه تجارت مورد بررسی قرار می گیرد در فصول بعدی شاخص های مناسب جهت تعیین مزیت نسبی معرفی و پس از تجزیه و تحلیل داده ها ، بحث و نتیجه گیری لازم به عمل می آید .

^۱- سلیمی فر و میرزایی خلیل آبادی ۱۳۸۱

۲-۲- بیان علمی مفهوم مزیت نسبی:

از جمله سیاست های دولت جمهوری اسلامی ایران خود بسندگی و خود اتکایی در محصولات غذایی و عدم وابستگی به بیگانگان است . لذا از ابتدا پرداخت یارانه به بخش کشاورزی در سرلوحه کار دولت قرار گرفته است . اگر تعریف سیاست را مداخله یا هرگونه عدم مداخله دولت در امور اقتصادی تلقی کنیم می توان سیاست دولت را پرداخت یارانه و حمایت از بخش کشاورزی (البته در مورد برخی محصولات استراتژیک) عنوان کرد . پرداخت یارانه به نهاده ها و محصول در مقاطع مختلف تولید موجب می گردد تا به امر مزیت نسبی محصولات توجه ویژه ای نشده و در مواردی امکانات صرف گردد که اصلاً مزیت نسبی وجود نداشته باشد و یا امکانات صرف تولید محصولی نشود که مزیت نسبی دارد . لذا انجام این پژوهش در مورد بررسی و تعیین مزیت نسبی دارای اهمیت بوده و با توجه به اینکه یکی از اهداف کلان مد نظر سیاست گذاران بخش کشاورزی حداکثر سازی سودآوری اجتماعی است این مهم زمانی محقق می شود که محصولات تولید شده از مزیت نسبی بالایی برخوردار باشند. با توجه به اینکه کشور ما دارای وسعت زیاد با تنوع اقلیمی می باشد بنابراین تنوع تولید محصولات کشاورزی نیز از ویژگی های بارز آن است . بنابراین مدیریت تولید غذا و بهبود کار دستگاه علمی و فنی کشور و همچنین صیانت از منابع طبیعی پایه مستلزم شناخت وضعیت موجود و انجام تحقیقات کاربردی در این زمینه است .

مزیت نسبی به معنای توانایی یک کشور در تولید ارزانتر یک محصول و یا خدمات خاص می باشد و در یک جمله می توان گفت که اگر شرایط طبیعی و اقتصادی یک منطقه برای تولید یک محصول مناسب باشد می گوئیم آن محصول در آن منطقه دارای مزیت نسبی است و بالعکس . به عنوان مثال می توان گفت که اگر عوامل و شرایط طبیعی (اقلیمی ، خاک شناسی ، اداپتیکی و) منابع آب و دسترسی به آن و نیز عوامل انسانی مانند تکنولوژی ، نیروی کار ، مدیریت و سرمایه و غیره برای تولید یک محصول فراوان و مناسب باشند در این صورت آن محصول به